

Presenting a Structural Model for Preventing Corruption in Educational Institutions

Hedayatullah Soltani¹, Mehran Mokhtari Bayekolaei^{*2}, Youssef Taghipourian³, Behzad Farrokh Sarasht⁴

1. PhD Student, Department of Management, Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University, Chalous Branch, Mazandaran, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University, Chalous Branch, Mazandaran, Iran. (Corresponding Author). Email: mokhtari@iauc.ac.ir.
3. Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University, Chalous Branch, Mazandaran, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University, Chalous Branch, Mazandaran, Iran.

Abstract

Considering the increase of administrative corruption in organizations and the wide role of individual behavior abnormalities and the creation of administrative corruption and the extent of this phenomenon, investigating and providing a constructive solution to prevent this problem can play an important and effective role in the health of the society. The main goal of the current research is to present a comprehensive structural model of effective factors in the prevention of administrative corruption in educational institutions. This research is applied-developmental in terms of purpose and mixed-exploratory in terms of execution. The statistical population at the qualitative level includes the experts of Tehran universities and at the quantitative level it includes the employees, experts and managers of Tehran universities. To collect data in the qualitative phase, semi-open interviews with experts using the Delphi method were used in two rounds, and in the quantitative phase, a questionnaire was used to survey the employees. In order to achieve the degree of convergent validity and correlation of the collected data, composite reliability and average variance tests were used. The results of his research have shown that all factors affecting the prevention of administrative corruption in educational institutions are in a favorable condition. While (management factors) are not in a good condition.

Introduction

Administrative corruption is a global problem and is the biggest obstacle to reform and the biggest obstacle to progress in any country. If the goal in the administrative system is to achieve complete health, then various factors affecting it should be taken into consideration. Corruption in the education system is a global phenomenon and there are many meanings of it among the experts, which mainly revolve around the violation of educational laws and scientific and ethical norms.

Considering the increase of administrative corruption in Iranian organizations and the pervasive role of individual behavior abnormalities and the incidence of administrative corruption and the extent of this phenomenon, studying and providing a constructive solution to prevent this problem can play an effective role in the health of the society and have a country. Among different researches, different factors have been explained and presented as factors of corruption prevention and factors affecting administrative health. It is not possible to process and study all the mentioned factors in one research. The lack of research conducted in the field of examining the factors of preventing administrative corruption at the university level and the existence of a research gap in this field has led the researcher to explain the concept of administrative health and categorize the factors affecting it, the factors of preventing administrative corruption in university educational institutions. to be presented in Tehran.

Case study

Most scholars and international organizations have defined corruption in the simplest and most common definition of "abuse of public power for personal gain." Corruption is an illegitimate tool in satisfying illegitimate demands from the administrative system. Corruption, also known as low-level or street-level corruption, is the same thing that happens every day in dealing with general managers in departments such as hospitals, schools, police and customs, and the like. Give This leads to useless issues and waste of financial and spiritual resources. Corruption in the production and publication of books, articles, dissertations, researches, conferences is one of the indicators in research. . Professional Ethics A set of ethical actions and reactions adopted by organizations to professional associations to establish the most desirable relationships possible for their members in the performance of their professional duties. Provided. Weakness in professional ethics leads to reduced communication and increased damage in the organization Corruption violates the rule of law, administrative regulations, and ethical conduct. This deviation can be accompanied by an illegitimate reward for forcing a person to disobey a duty..

Materials and Methods

This research is applied-developmental in terms of purpose and mixed-exploratory in terms of execution. The statistical population at the qualitative level is the experts of the national universities of Tehran metropolis, 32 of whom were selected using a targeted method and snowball technique. At the quantitative level, the statistical population of this research includes employees, experts and administrators of Tehran universities. The number of the statistical population was 13279 people based on the surveys, the statistical sample size was determined to be 373 people using Cochran's formula, and a simple random method was used for sampling. First, based on the background of the research, the initial conceptual framework of the design and then using a qualitative approach (using the Delphi method) have been surveyed. To collect data in the qualitative phase, semi-open interviews with experts using the Delphi method were used in two rounds, and in the quantitative

phase, a questionnaire was used to survey the employees. In this research, the reliability was done through review by experts. Composite reliability and average variance tests have been used to obtain the convergent validity and correlation of the collected data.

Discussion and Results

In this research, using the opinions of elites and through interviews, the initial formation of the components and questions of the questionnaire of effective factors in preventing administrative corruption in educational institutions has been done. Based on the results of the Delphi test, 54 questions were accepted, of which 58 were approved. The remaining items in the research include individual factors, organizational factors, managerial factors, cultural factors, political factors, and legal factors. In order to identify and discover the main dimensions or structure, exploratory factor analysis has been used. The results have shown that the factor loading of all the questions related to individual, managerial, organizational, cultural, political and legal factors is more than 0.3 and shows the impact of the questions in the formation of the component of factors effective in reducing administrative corruption.

Conclusion

The ISM model of research for effective factors in the prevention of administrative corruption in educational institutions of the country is placed at the highest level, individual factors and organizational factors, and at the second level, there are managerial factors, cultural factors and political factors, and at the third level, judicial (legal) factors. contract.

Keywords: Structural factors, prevention, administrative corruption, educational institutions.

Article Type: Research Article

Cite this article: Hedayatullah Soltani, H., Mokhtari Bayekolaei, M., Taghipourian, Y., & Farrokh Sarasht, B. (2022). Presenting a Structural Model for Preventing Corruption in Educational Institutions. *Public Management Researches*, 15 (57), 291-317. (In Persian)

DOI:10.22111/JMR.2022.38885.5504

Received: 13 Jun. 2021

Revised: 02 Jan. 2022

Accepted: 14 Mar. 2022

© The Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

ارائه مدل ساختاری عوامل پیشگیری فساد اداری

هدایت اله سلطانی^۱ - مهران مختاری بایع کلائی*^۲ - یوسف تقی پوریان^۳ - بهزاد فرخ سرشت^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، مازندران، ایران.

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، مازندران، ایران. M.mokhtari44@yahoo.com

۳. استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، مازندران، ایران.

۴. استادیار، گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، مازندران، ایران.

چکیده

با توجه به افزایش فساد اداری در سازمان‌ها و نقش گسترده ناهنجاری‌های رفتارهای فردی و ایجاد فساد اداری و گستردگی این پدیده، بررسی و ارائه یک راه‌حل سازنده در جلوگیری از این معضل می‌تواند نقش مهمی و موثری در سلامت جامعه داشته باشد. هدف اصلی پژوهش حاضر ارائه مدل جامع ساختاری از عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی می‌باشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی - توسعه ای و به لحاظ اجرا آمیخته - اکتشافی است. جامعه آماری در سطح کیفی، خبرگان دانشگاه‌های تهران و در سطح کمی شامل کارکنان، کارشناسان و مدیران دانشگاه‌های تهران است. برای گردآوری داده‌ها در مرحله کیفی، از مصاحبه نیمه باز با خبرگان به روش دلفی در دو دور و در مرحله کمی، از پرسشنامه برای نظرسنجی از کارکنان استفاده شده است. جهت دستیابی به میزان اعتبار همگرا و همبستگی داده‌های جمع‌آوری شده از آزمون‌های پایایی مرکب و میانگین واریانس استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داده است مدل ISM تحقیق برای عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی در بالاترین سطح، عوامل فردی و عوامل سازمانی قرار گرفته است. در سطح دوم، عوامل مدیریتی، عوامل فرهنگی و عوامل سیاسی قرار داشته و در سطح سوم، عوامل قضایی (قانونی) قرار دارد. بنابراین تمامی عوامل‌اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی از وضعیت مطلوبی برخوردار اند. در حالی که (عوامل مدیریتی) وضعیت مناسبی ندارند.

واژه‌های کلیدی: مدل ساختاری، پیشگیری، فساد اداری، موسسات آموزشی، دانشگاه‌های استان تهران

مقاله مستخرج از رساله دکتری آقای هدایت اله سلطانی است.

استناد: سلطانی، هدایت اله؛ مختاری بایع کلائی، مهران؛ تقی پوریان، یوسف؛ فرخ سرشت، بهزاد. (۱۴۰۱). ارائه مدل ساختاری عوامل پیشگیری فساد اداری، *پژوهش‌های مدیریت عمومی*. ۱۵(۵۷)، ۳۱۷-۲۸۹.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۲۳ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۰/۱۰/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۳

DOI:10.22111/JMR.2022.38885.5504

نوع مقاله: علمی پژوهشی

حق مؤلف © نویسندگان

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

مقدمه

ارائه بهینه خدمات عمومی مستلزم وجود سازمان‌هایی است که مجهز به نظام اداری سالم‌اند. این سازمان‌ها قادر به تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی‌های درست، بجا و مناسب بوده و در ارائه خدمات به نحو اثربخش و کارآمد عمل می‌کنند. فساد اداری یک معضل جهانی است و بزرگترین مانع در برابر اصلاحات و بزرگترین سد در مقال پیشرفت و ترقی در هر کشور می‌باشد (Salehi, 2020: 112). اگر در نظام اداری هدف دستیابی به سلامت کامل باشد، می‌بایست عوامل مختلف تأثیرگذار بر آن مورد توجه قرار گیرد. فساد در نظام آموزش، یک پدیده جهانی بوده و معانی زیادی از آن در میان صاحب نظران وجود دارد که عمدتاً حول تخطی از قوانین آموزشی و هنجارهای علمی و اخلاقی می‌چرخد. با توجه به افزایش فساد اداری در سازمان‌های ایرانی و نقش فراگیر ناهنجاری‌های رفتار فردی و بروز فساد اداری و گستردگی این پدیده، مطالعه و ارائه یک راه‌حل سازنده جهت جلوگیری از این معضل می‌تواند نقش موثری در سلامت جامعه و کشور داشته‌باشد (Ahadi, Majidi, Hosseini, 2020: 92).

در بین پژوهش‌های مختلف، عوامل متفاوتی بعنوان عوامل پیشگیری با فساد و عوامل تأثیرگذار بر سلامت اداری تبیین و ارائه شده‌است. عواملی مثل ارزیابی عملکرد، ساختار سازمان، توانمندسازی منابع انسانی، شفافیت و پاسخگویی، فرهنگ سازمانی، استفاده از فناوری، نظام مالی و تجهیز منابع و... که اکثراً ماهیتی درون سازمانی دارند. عواملی مانند دستگاه‌های نظارتی، عوامل محیطی و فرهنگی به‌عنوان عامل تأثیرگذار بیرونی بر تحقق سلامت اداری در سازمان‌ها نقش دارند. پردازش و مطالعه همه عوامل ذکر شده در یک پژوهش میسر نمی‌باشد. از طرفی اهمیت بخش آموزش و تربیت نسل آینده در سطح دانشگاه‌ها، موضوع مهمی است که بر ضرورت و لزوم تعجیل در انجام موارد فوق‌الذکر می‌افزاید. همچنین، کمبود پژوهش‌های انجام شده در زمینه بررسی عوامل پیشگیری از فساد اداری در سطح دانشگاه‌ها و وجود خلاء پژوهشی در این زمینه، محقق را برآن داشته‌است تا ضمن تبیین مفهوم سلامت اداری و دسته‌بندی عوامل مؤثر بر آن، عوامل پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی دانشگاه‌های تهران ارائه گردد. در این راستا سوال اصلی پژوهش حاضر چنین مطرح شده‌است:

-مدل جامع رفتاری عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

فساد مسأله‌ای است که در تمام ادوار در دستگاه‌ها و سازمان‌ها بوده و مرکز اندیشه بسیاری از اندیشمندان را تشکیل می‌داده است. امروزه نیاز به ارائه راه‌هایی جهت جلوگیری یا کاهش فساد اداری به یک موضوع اساسی در مدیریت دولتی تبدیل شده است. مبارزه با فساد نیازمند مطالعات جامع‌نگر بوده و برای مبارزه با آن نمی‌توان تنها بر یک بعد خاص تمرکز نمود بلکه باید بر تمامی ابعاد اهتمام داشت.

مسأله فساد را یک مسأله پیچیده و مبهم می‌توان تلقی کرد که به رفتارهای انحرافی بروکرات‌ها اشاره دارد و سرمنشا آن سرپیچی از هنجارهای فرهنگی و اجتماعی یا تخطی از انتظارات شهروندان است. عوامل و زمینه‌های گوناگونی وجود دارد که می‌تواند موجب پیدایش و گسترش و ترویج فساد اداری به صورت بالقوه و بالفعل شوند. بر مبنای این عوامل و زمینه‌ها می‌توان راه‌هایی که اثر بیشتری در کاهش و حذف پدیده فساد اداری در سازمان دارند شناسایی شوند (Montazeri, Ghasemi, 2018: 262).

با توجه به این‌که پژوهش حاضر به موضوع فساد در سازمان‌های آموزشی می‌پردازد، در آن مباحثی همچون فساد اداری، فساد پژوهشی و فساد آموزشی مورد بحث قرار می‌گیرد. بر این اساس ذکر ارائه تعریفی از این عناوین درخور توجه است. اکثر پژوهشگران و سازمان‌های بین‌المللی فساد اداری را در ساده‌ترین و متداول‌ترین تعریف «سوء استفاده از قدرت عمومی برای سود شخصی» تعریف می‌کنند. فساد اداری، ابزاری نامشروع در برآوردن تقاضاهای نامشروع از نظام اداری می‌باشد. فساد اداری که به آن فساد مالی سطح پایین یا سطح خیابانی نیز گفته می‌شود، همان است که هر روز در برخورد با مدیران عمومی در بخش‌هایی مانند بیمارستان‌ها، مدارس، پلیس و گمرک و مواردی از این قبیل رخ می‌دهد (Hosseini Hashemzadeh, 2016: 148). محققان بر این عقیده‌اند، فساد وقتی بروز می‌کند که مرز تعریف شده و مشخصی بین سیاست‌های اقتصادی و تجارت‌های بخش خصوصی کشور وجود داشته باشد. وجه اشتراک اغلب تعاریف ارائه شده در خصوص فساد دستگاه‌های دولتی را می‌توان به مواردی مثل رشوه و سوءاستفاده از موقعیت‌های شغلی برای نفع شخصی عنوان کرد. پیامدهای فساد اداری نیز در قالب معضلاتی مثل پارتی‌بازی،

کلاهبرداری، باج‌خواهی، بی‌عدالتی، اختلاس، ایجاد نارضایتی برای ذی‌نفعان، سرقت اموال و دارایی‌های سازمان، فروش اطلاعات محرمانه و مواردی از این قبیل عنوان کرد. صاحب‌نظران علوم اقتصاد و مدیریت به مسائل فساد توجه زیادی داشته و آن‌را از نظر درجه‌بندی در اعماق آسیب‌شناسی اجتماعی قرار داده‌اند. از این‌رو توجه اساسی به نظام اداری هر جامعه‌ای و جلوگیری از فساد اداری می‌تواند کمک بزرگی به سیاست‌گذاران آن جامعه باشد (Salehi, 2020: 113).

تعریف فساد آموزشی از بحث‌های کلان‌تر در مورد فساد ناشی می‌شود. مانند سایر حوزه‌ها این تعریف شامل استفاده نادرست از اختیار و اعتبار برای بدست آوردن منافع است، اما از آنجاکه آموزش عالی یک امر عمومی است، هزینه‌های استانداردهای حرفه‌ای آن بیشتر صرف منابع مادی می‌گردد. از این‌رو تعریف فساد در نهادهای آموزشی، شامل استفاده نامناسب از اختیارات و اعتبارات جهت کسب اعتبار شخصی به همراه سود مالی است. از جمله شاخص‌های مطرح در فساد آموزشی، نابرابری در دستیابی به فرصت‌های آموزشی، کم‌کاری اساتید در آموزش، فساد در ارائه گواهی و مدارک، ارزیابی ناعادلانه دانشجویان و استخدام اساتید غیرمغرب برای آموزش می‌باشد (Hosseini Hashemzadeh, 2016: 142). در امر فساد پژوهشی در سطح مراکز آموزش عالی می‌توان به تصویب، نحوه انتخاب، تشویق و سرمایه‌گذاری بر پایان‌نامه‌ها به نحوی که بجای این‌که برطرف‌کننده مشکل جامعه باشد صرفاً به طرح، بحث و حل مشکلاتی که مسئله اولویت‌دار جامعه محسوب نمی‌گردد می‌پردازد. این موضوع سبب ائتلاف منابع مالی و معنوی و پرداختن به مسائل بی‌فایده می‌شود. فساد در تولید و انتشار کتب، مقالات، پژوهش‌ها، پایان‌نامه‌ها، همایش‌ها از جمله شاخص‌های مطرح در حوزه پژوهش است (Hosseini Hashemzadeh, 2016: 146).

نهاد علم و دانش، از جمله نهادهای اصلی است که خروجی آن می‌تواند منجر به توسعه، اصلاح جامعه و مبارزه با فساد گردد. دانشگاه، سیستمی پیچیده و درعین حال باز و پویا است که با محیط خود در ارتباط است. این روابط مهم‌اند. فشارهای محیط‌های عملی، فناوری، اقتصادی، سیاسی، فلسفی، دینی و... کاملاً در تعیین سیاستها و خط‌مشی‌های کلی دانشگاهی حضور دارند (Javanbakhsh, Fazl Elahi Ghomshi, Abolghasemi, 2020: 353). از کارکردهای اساسی و اصلی این نهاد ارائه الگوی تعامل سالم و سازنده میان اعضای

جامعه، تربیت آینده‌سازان مبتنی بر آموزه‌های اخلاقی و توجیه آن‌ها نسبت به پدیده فساد و مبارزه با آن می‌باشد. وقتی دانشگاه‌ها به فساد مبتلا شوند و فساد در آن‌ها رو به گسترش است، سخن نگفتن در این باب، بسیار غیرمسئولانه خواهد بود. در یکی دو دهه اخیر روند فساد در دانشگاه‌ها رو به فزونی نهاده است (Hosseini Hashemzadeh, 2019: 18). در آموزش عالی همچون سایر نهادها و سازمان‌ها می‌توان اشکالی از فساد اداری و مالی را شناسایی نمود که ویژگی‌های مشابهی با سایر سازمان‌ها دارند، مثل فساد در مناقصات، فساد در خرید کالا و...، ولی اشکالی از فساد وجود دارد که عمدتاً ویژه نظام آموزش عالی می‌باشد، هرچند متاثر از سایر نظام‌ها بوده. حسینی هاشم‌زاده، در مقاله‌ای به گونه‌شناسی فساد از سوی دانشجو به استاد (فساد دانشجویان) پرداخته و چنین بیان کرده است که فساد در نظام آموزش عالی را می‌توان حداقل در سه قالب گونه‌شناسی کرد. ممکن است گونه‌شناسی‌ها با هم، هم‌پوشانی نیز داشته باشند.

الف) گونه‌شناسی فساد در چارچوب کنشگران نهاد علم، شامل دانشجو، استاد و کارمند: اگر مثلی را فرض کنیم که در یک راس آن دانشجو یک راس استاد و یک راس کارمند باشد. تمام این رئوس به صورت متقابل می‌توانند با یکدیگر وارد کنش فاسد شوند. در این صورت حداقل شش وضعیت را می‌توان متصور شد. فساد از: ۱- استاد به سمت دانشجو ۲- دانشجو به سمت استاد ۳- استاد به سمت کارمند ۴- دانشجو به سمت کارمند ۵- کارمند به سمت دانشجو ۶- کارمند به سمت استاد. همچنین اعضای حاضر در راس هر ضلع نیز می‌توانند در داخل خود دست به کنش فاسد بزنند (استاد با استاد؛ دانشجو با دانشجو؛ کارمند با کارمند) و در نهایت می‌توان شبکه‌ای از کنشگران فاسد که هر سه ضلع را همزمان شامل می‌شود را متصور شد. بدین ترتیب می‌توان بیش از ده نوع تعامل فاسد را میان کنشگران صورت‌بندی کرد. همچنین می‌توان این تعامل فاسد را با سایر کنشگران عرصه علم در خارج از دانشگاه صورت‌بندی و گونه‌شناسی کرد و تاثیر نهادهای مختلف بر تعامل فاسد میان کنشگران را نیز به بحث گذاشت (Hosseini Hashemzadeh, 2019: 83).

ب) گونه‌شناسی دیگر برمبنای تعامل فاسد بین نهادها و سازمان‌ها است: تعامل فاسد دانشگاه با سایر نهادها و سازمان‌های دولتی و خصوصی که به اشکال مختلف رخ می‌دهد از قبیل دریافت امتیازاتی برای اعضاء دانشگاه یا خود دانشگاه از نهادها، سازمان‌ها و شرکت‌ها

در قبال ارایه مدرک در دوره‌های آموزشی و... و یا پذیرفتن مدیر آن سازمان برای مقاطع دکتری، یا پذیرفتن به عنوان عضو هیات علمی / مدعو و... می‌توان متصور شده و مورد بحث و بررسی قرار داد.

(ج) گونه‌شناسی برمبنای فساد در تولیدات علمی: حداقل در پنج دسته از تولیدات علمی (کتاب، مقاله‌های منتشره در نشریات، پایان‌نامه‌ها، پژوهش‌ها و سمینارها و...)، صورت‌هایی از فساد وجود دارد (Hosseini Hashemzadeh, 2019: 42).

محقق در این مقاله بر اساس اهداف و سوالات پیشرو در صدد است در خصوص فساد (بصورت خاص فساد در دانشگاه‌ها) به صورت موشکافانه به بررسی موضوع پژوهش بپردازد. در این راستا مطالعه پژوهش‌های صورت‌گرفته چراغ راهی ست جهت یافتن پاسخی برای سوالات و نائل شدن به اهداف مدنظر که به شرح ذیل بصورت خلاصه ارائه می‌گردد:

پیشینه داخلی: تحقیقی با عنوان تبیین اثر عوامل سازمانی و مدیریتی بر بروز فساد اداری- مالی در سازمان‌های ورزشی استان گیلان انجام دادند. یافته‌های آنان نشان داد که عوامل سازمانی و مدیریتی اثر مستقیم و معنی‌داری بر ظهور فساد اداری مالی دارند (Shafiee, 2018: 31). در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر فساد اداری در سازمان‌های دولتی جمهوری اسلامی ایران پرداختند و نتایج آن‌ها را نشان می‌دهد در سه دسته‌بندی کلی (محیطی، درون‌سازمانی و فردی) در بعد محیطی عامل قانونی، در بعد سازمانی عامل مدیریتی و در بعد فردی مشارکت اخلاقی از اهمیت بیشتری نسبت به دیگر متغیرها برخوردار بودند (Zarandi, Hamidi Hesari, Madani 2017: 166). در تحقیقی به شناسایی علل بومی بروز فساد اداری در شهرداری تهران پرداخت. نتایج نشان داد از نظر افراد نمونه آماری، همه عوامل مستخرج از مرحله کیفی به عنوان علل مؤثر در بروز فساد در شهرداری تهران شناخته می‌شوند. در رتبه‌بندی علل بروز فساد اداری در شهرداری تهران بین سه عامل سازمانی، فردی و محیطی مؤثر در بروز فساد اداری؛ عوامل فردی به عنوان اولویت اول، عوامل سازمانی اولویت دوم و عوامل محیطی اولویت سوم می‌باشند (Abbaszadeh Waqefi, 2017: 65). تحقیقی با عنوان ارائه الگوی نظارت عمومی به منظور پیشگیری از بروز فساد اداری در سازمان‌های دولتی ایران انجام داد. یافته پژوهش نیز نشان داد که از بین ابعاد نظارت عمومی، بُعد نظارت نهادهای وابسته به قوه مقننه بالاترین رتبه را

در سازمان‌های دولتی ایران داشته است (Nick Pouter, 2015:24). در پژوهشی به ارائه الگوی جامع مبارزه با فساد اداری برمبنای محیط بومی ایران پرداختند. نتایج این تحقیق موید رابطه معنی‌دار بین ابعاد و شاخص‌ها از روش تحلیل مضمون است. بنابراین برای مبارزه با فساد نمی‌توان تنها بر یک بعد خاص تمرکز نمود بلکه باید بر تمامی ابعاد تمرکز داشت. بطور مثال اگر در حوزه ارتقا ظرفیت‌های مردمی یا سازماندهی نظام سیاسی و پاسخ‌گویی توجهی نشود و تنها به دنبال اصلاحات اقتصادی یا نظارتی باشیم بعید است شاهد ریشه‌کنی فساد گردیم (Zarandi, Vaezi, 2018: 78). در تحقیقی به توسعه راهکارهای کاهش فساد اداری در بخش دولتی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داده است، انگیزه خدمت‌محور به‌طور مستقیم بر فساد اداری تأثیر منفی داشته و انگیزه خدمت‌محور می‌تواند بستری مناسب برای ایجاد راهکارهای ضدفساد در بخش دولتی فراهم آورد (Montazeri, Ghasemi, 2018: 249).

پیشینه خارجی: در پژوهشی به دنبال علل و پیامدهای فساد اداری با بررسی پژوهش‌های صورت‌گرفته در دهه گذشته، به تحلیل دانش موجود علل فساد اداری پرداختند و چنین برشمردند: بوروکراسی زائد اداری و ساختاری اداری - سیاسی ناکارآمد منجر به توسعه فساد اداری می‌گردد. همچنین هر چه مشارکت مدنی و آزادی رسانه‌ای پایینتر باشد، سطوح بالاتری از فساد اداری مشاهده می‌شود. سطوح بالای بی‌ثباتی سیاسی منجر به فساد اداری بیشتر و سطوح خیلی بالای ثبات سیاسی که در آن طول عمر سیاسیون بسیار بالاست احتمال فساد اداری بیشتر است (Dimant, Eugen & Tosato, Guglielmo, 2017: 18). ارائه مدل پیشگیری از فساد اداری نشان دادند که یک مدل پیشگیری موثر باید شامل یک محیط کاری مثبت و حکومت اخلاقی، اجرای برنامه مدیریت ریسک انطباق با ارزیابی ریسک تقلب؛ برنامه روانشناختی مناسب برای کارکنان؛ آموزش کارکنان در جلوگیری از تقلب؛ اجرای کنترل‌های داخلی هدفمند مانند جداسازی مناسب وظایف سازمانی؛ پذیرش سطوح غرامت منصفانه و اهداف عملکرد واقعی فردی باشد (Dominic, 2018: 566). در تحقیقی با عنوان عوامل موثر بر فساد در کشورهای در حال گذر ۲۰۱۲ به بررسی مسئله فساد اداری و عوامل موثر بر آن در اقتصادهای در حال گذر پرداخته‌اند که مهمترین یافته‌های آنان

عبارت است از ضعف اصلاحات ساختاری، ضعف قوانین، دموکراسی زاید (*Ichiro Iwasaki*, 2012: 194).

در تمامی جوامع، نظام آموزشی در زمره بزرگترین بخش از سیستم دولتی است که حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد از بودجه کل کشور را به خود تخصیص می‌دهد. این بخش با داشتن بالاترین سهم از منابع انسانی با تحصیلات بالا، حدود ۲۰ تا ۲۵ درصد از جمعیت جامعه را تحت پوشش قرار می‌دهد (Hallack, Poisson 2010 81). فساد در نظام آموزش، به عنوان یک پدیده جهانی، علی‌رغم آرمان‌های متصور، در بعضی از کشورها، بخش آموزش با مشکلاتی مانند محدودیت‌های مالی؛ کارایی کم؛ مدیریت ضعیف؛ ائتلاف منابع؛ کیفیت پایین خدمات و مواردی از این قبیل دست و پنجه نرم می‌کند. این چالش‌ها سبب شده تا تعدادی از افراد، برای جبران مافات، دست به فساد زده و ارزش‌های اخلاقی، اعتبار آموزش و اهمیت تربیت فرزندان جامعه را خدشه‌دار کنند (Chapman, 2010: 309).

در این پژوهش سعی شد، نگاه عمیق‌تری به عوامل خرد و کلان تاثیرگذار در تغییرات عوامل فردی و سازمانی و سیاسی و فرهنگی و قضایی و مدیریتی موثر در فساد اخلاقی و اداری می‌گردد، شود. در این راستا اهداف اصلی پژوهش حاضر بدین صورت مطرح شده است:

- تعیین عوامل تاثیرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور.
- تعیین اولویت‌بندی عوامل اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور.
- تعیین ساختار روابط عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور.
- ارائه مدل جامع رفتاری عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی- توسعه‌ای و به لحاظ اجرا آمیخته - اکتشافی (کیفی- کمی) است. جامعه آماری در سطح کیفی، خبرگان دانشگاه‌های سراسری کلانشهر تهران هستند، که ۳۲ نفر از میان آنها به روش هدفمند و تکنیک گلوله برفی انتخاب شدند. در سطح کمی جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کارکنان، کارشناسان و مدیران دانشگاه‌های تهران است. تعداد جامعه آماری بر اساس بررسی‌های صورت گرفته ۱۳۲۷۹ نفر بودند، حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۳ نفر تعیین شدند و برای نمونه‌گیری از روش تصادفی ساده استفاده شد.

ابتدا بر اساس پیشینه تحقیق، چارچوب مفهومی اولیه طراحی و سپس با استفاده از رویکرد کیفی (به‌کارگیری روش دلفی) در جدول (۱) مورد نظرسنجی قرار گرفته‌اند. برای گردآوری داده‌ها در مرحله کیفی، از مصاحبه نیمه‌باز با خبرگان به روش دلفی در دو دور و در مرحله کمی، از پرسشنامه برای نظرسنجی از کارکنان استفاده شده است. در بخش کیفی برای روایی و پایایی از معیارهای: قابلیت اعتبار، قابلیت ثبات، قابلیت انتقال، قابلیت تایید، استفاده شده است. در این تحقیق قابلیت اعتبار از طریق بررسی توسط خبرگان صورت گرفت. به این ترتیب که در چند مورد پس از انجام و پیاده‌سازی مصاحبه نیمه‌باز به همراه تحلیلی از مصاحبه در اختیار فرد مصاحبه‌شونده قرار گرفت تا از صحت اطلاعات به دست آمده در مصاحبه اطمینان حاصل شود.

برای بررسی معیار قابلیت ثبات، سعی شد تا با تهیه شواهد و مدارک کافی در خصوص عوامل اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور به گونه مشروح و دقیق، رویه‌های مورد مطالعه، زمینه و شرایط پژوهش توصیف گردد. سعی شد کلیه فعالیت‌های صورت گرفته شامل مراحل کار و چگونگی گردآوری و تحلیل داده‌ها به دقت ثبت شوند. در راستای قابلیت انتقال، نتایج حاصل از پژوهش در اختیار دانشگاه‌های سراسری استان‌های دیگر قرار گرفت و در خصوص قابلیت تأیید، نتایج حاصل از پژوهش توسط استاد یا محقق که نقش راهنمای کار را بر عهده دارد مورد تأیید و صحت قرار گرفت. در بخش کمی، روایی محتوایی پرسشنامه با مشورت از اساتید راهنما و مشاور مورد تأیید قرار گرفت. جهت دستیابی به میزان اعتبار همگرا و همبستگی داده‌های جمع‌آوری شده از آزمون‌های پایایی مرکب و میانگین واریانس استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ، پایایی مرکب و میانگین واریانس در جدول ۵ به تفکیک برای هر یک از متغیرها آمده است. بارهای عاملی مربوط به هر یک از گویه‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار (مقادیر بالای ۰/۳) بوده‌اند. بنابراین سازه‌های مورد مطالعه از جهت روایی دارای اعتبار بالایی هستند. جدول ۶ ماتریس همبستگی میان متغیرهای پنهان پژوهش را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج می‌توان گفت همه متغیرهای پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معناداری با یکدیگر دارند. برای ارزیابی روایی و اگر نیز از روش فورنل و لاکر استفاده شده است. روایی و اگر وقتی در سطح قابل قبول است که میزان AVE برای هر سازه بیشتر از

واریانس اشتراکی آن سازه و سازه‌های دیگر (مربع مقدار ضرایب همبستگی بین سازه‌ها) در مدل باشد بر اساس یافته‌های جدول ۶ (بخش AVE که ریشه دوم آن در قطر جدول ۶ ذکر شده) روایی واگرا وجود دارد. چون اعداد قطر اصلی، یعنی ریشه دوم مقادیر AVE، بزرگتر از اعداد زیرین خود، یعنی مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها، هستند و با توجه به معیار GOF می‌توان گفت مدل ساختاری از برازش خوبی برخوردار است. و در نهایت برای ارائه مدل نهایی عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار SmartPLS 3 استفاده شده است.

تحلیل داده‌ها

سوال اول: عوامل اصلی اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کدامند؟

آزمون دلفی فازی برای هر یک از عوامل اصلی اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور با توجه طیفی از اعداد ریاضی که برای عبارات کلامی تعریف شده در تحقیق انجام می‌پذیرد و این میزان از مقدار یک (۱) که پایین‌ترین سطح اهمیت متغیر، یعنی خیلی کم تا مقدار ۵ (پنج) برای حد بالای بالاترین میزان اهمیت متغیر یعنی عبارت کلامی خیلی زیاد می‌باشد؛ لذا آزمون دلفی فازی به منظور امکان تأثیرگذاری یک متغیر را می‌توان با نزدیک شدن عدد تصمیم به حد مورد نظر تصمیم‌گیری تعریف کرد. با توجه به طیف ۱ تا ۵ عبارات کلامی، در این تحقیق تصمیماتی را که در آن مقدار هدف بالاتر از عدد ۴ بوده است به عنوان عدد تأثیرگذار بودن متغیر در نظر گرفته شده است.

جدول شماره ۱: نتایج آزمون دلفی فازی برای عوامل اصلی (ابعاد) اثرگذار بر پیشگیری از فساد

اداری دستگاه‌های آموزشی

ردیف	ابعاد مورد بررسی	a_j	b_j	c_j	S_j	تأیید یا رد
۱	عوامل فردی	۳	۴/۲۹	۵	۴/۱۴	تأیید شده
۲	عوامل سازمانی	۴	۴/۶۳	۵	۴/۵۸	تأیید شده
۳	عوامل مدیریتی	۴	۴/۵۳	۵	۴/۵۱	تأیید شده
۴	عوامل فرهنگی	۲	۴/۱۴	۵	۴/۰۲	تأیید شده
۵	عوامل سیاسی	۳	۴/۶۵	۵	۴/۳۲	تأیید شده
۶	عوامل قضایی (قانونی)	۳	۴/۳۹	۵	۴/۱۹	تأیید شده

همان‌طور که مشاهده می‌شود مقدار دی فازی تمامی عوامل اصلی (ابعاد) اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور بزرگتر از ۴ می‌باشد. بنابراین تمامی عوامل اصلی اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور تایید می‌شوند.

سوال دوم: اولویت‌بندی عوامل اصلی اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی به چه صورت است؟

جهت اولویت‌بندی عوامل اصلی اثرگذار بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور می‌توان از روش دلفی فازی استفاده می‌شود. برای این منظور می‌بایست مقدار دی فازی و وزن بدست آمده برای عوامل محاسبه شده است، عاملی که بیشترین مقدار دی فازی یا وزن را داشته باشد از بیشترین اهمیت نسبت به سایر عوامل برخوردار باشد، بنابراین اولویت اول را به خود اختصاص می‌دهد. به همین ترتیب سایر عوامل اولویت‌بندی خواهد شد. جهت محاسبه وزن هر عامل، ابتدا باید مجموع مقادیر دی فازی همه عوامل را بدست آورد، سپس مقدار دی فازی هر یک از عوامل را بر مجموع بدست آمده تقسیم کرده تا مقدار وزن هر عامل بدست آید. مجموع وزن همه عوامل نیز باید برابر با یک می‌باشد.

جدول شماره ۲: نتایج آزمون دلفی فازی و اولویت‌بندی عوامل موثر بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی

ردیف	عامل مورد بررسی	حد پایین	میانگین هندسی	حد بالا	مقدار دی فازی	وزن	الویت
۱	عوامل فردی	۳	۴/۲۹	۵	۴/۱۴	۰/۱۵	۵
۲	عوامل سازمانی	۴	۴/۶۳	۵	۴/۵۸	۰/۲۰	۱
۳	عوامل مدیریتی	۴	۴/۵۳	۵	۴/۵۱	۰/۱۸	۲
۴	عوامل فرهنگی	۲	۴/۱۴	۵	۴/۰۲	۰/۱۴	۶
۵	عوامل سیاسی	۳	۴/۶۵	۵	۴/۳۲	۰/۱۷	۳
۶	عوامل قضایی (قانونی)	۳	۴/۳۹	۵	۴/۱۹	۰/۱۶	۴
مجموع مقادیر					۲۵/۷۶	۱	

نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد، عوامل سازمانی مهم‌ترین عامل اصلی موثر بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی بوده و عوامل فرهنگی در اولویت آخر قرار دارد. همچنین اولویت‌بندی عوامل اصلی موثر بر پیشگیری از فساد اداری دستگاه‌های آموزشی بصورت

عوامل سازمانی، عوامل مدیریتی، عوامل سیاسی، عوامل قضایی (قانونی)، عوامل فردی است.
سوال سوم: روابط ساختاری عوامل اصلی موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی چگونه است؟

پس از جمع‌آوری و جمع‌بندی داده‌های به‌دست‌آمده از پرسشنامه‌ها، جهت به‌دست آوردن تمامی ارتباطات مستقیم و غیرمستقیم بین مؤلفه‌های تحقیق، مطابق با گام‌های متد DISM، ابتدا بایستی ارتباطات درونی مستقیم بین مؤلفه‌های سیستم در ماتریس دسترسی اولیه وارد شود و ماتریس ارتباط مفهومی بین متغیرها (Dij) تشکیل گردد. در اینجا خروجی ماتریس ارتباط کامل دیمتل را مبنای تحلیل درمدل‌سازی ساختاری تفسیری قرار داده شد. تنها روابطی که مقادیر آن‌ها در ماتریس T از مقدار آستانه بزرگتر باشد در مدل-سازی ساختاری تفسیری نمایش داده خواهد شد. در واقع برای محاسبه مقدار آستانه روابط، کافی است تا میانگین مقادیر ماتریس T محاسبه گردد. بعد از آن که شدت آستانه تعیین شد، تمامی مقادیر ماتریس T که کوچک‌تر از آستانه باشد صفر شده، یعنی آن رابطه علی در نظر گرفته نمی‌شود. از این لحاظ ارزش آستانه در این تحقیق مقدار ۰/۶۷۶۳ می‌باشد.

جدول شماره ۳: ماتریس روابط کل T (روابط مستقیم و غیرمستقیم) عوامل اصلی موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی

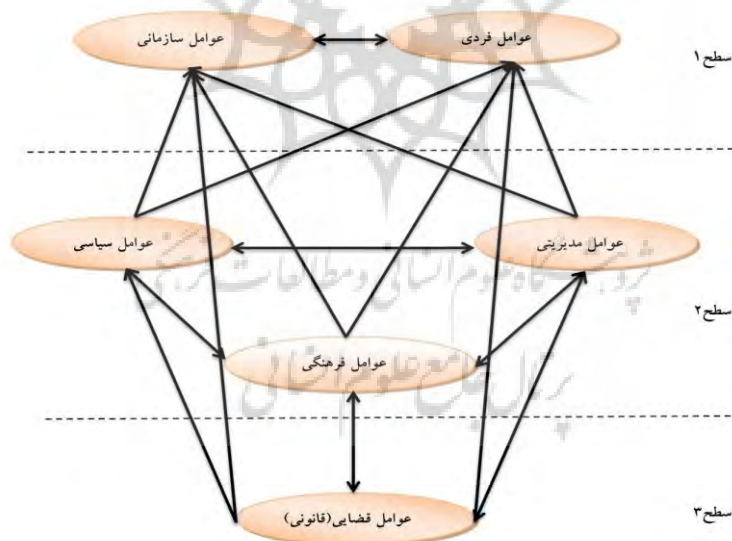
عوامل اصلی (ابعاد)	A1	A2	A3	A4	A5	A6
(A1) عوامل فردی	۰/۵۸۷۹	۰/۶۹۴۶	۰/۵۲۸۹	۰/۶۴۳۰	۰/۵۶۴۶	۰/۵۰۲۳
(A2) عوامل سازمانی	۰/۸۰۵۷	۰/۵۵۶۵	۰/۹۲۱۴	۰/۶۴۶۰	۰/۵۶۱۸	۰/۵۴۵۳
(A3) عوامل مدیریتی	۰/۹۱۱۱	۰/۸۳۸۳	۰/۵۶۵۸	۰/۷۴۹۱	۰/۶۹۶۴	۰/۶۵۹۹
(A4) عوامل فرهنگی	۰/۸۸۲۴	۰/۷۵۷۵	۰/۷۰۹۷	۰/۶۰۳۳	۰/۷۴۳۹	۰/۶۸۲۹
(A5) عوامل سیاسی	۰/۸۶۱۹	۰/۷۵۳۹	۰/۶۵۶۳	۰/۷۰۴۹	۰/۵۳۱۴	۰/۶۶۱۶
عوامل قضایی (قانونی) (A6)	۰/۸۴۸۹	۰/۷۴۳۷	۰/۶۸۵۳	۰/۶۹۵۷	۰/۶۴۸۶	۰/۴۹۵۹

ارزش آستانه برای عوامل اصلی موثر در پیشگیری فساد اداری ۰/۶۷۶۳ است. پس می‌توان گفت که مقادیر در ماتریس T هر کدام از ابعاد بیشتر از مقدار ۰/۶۷۶۳ باشد، به معنای تاثیرگذاری آن بعد بر بعد دیگر است.

جدول شماره ۴: سطح‌بندی عوامل اصلی موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری مبتنی بر دیمتل (DISM)

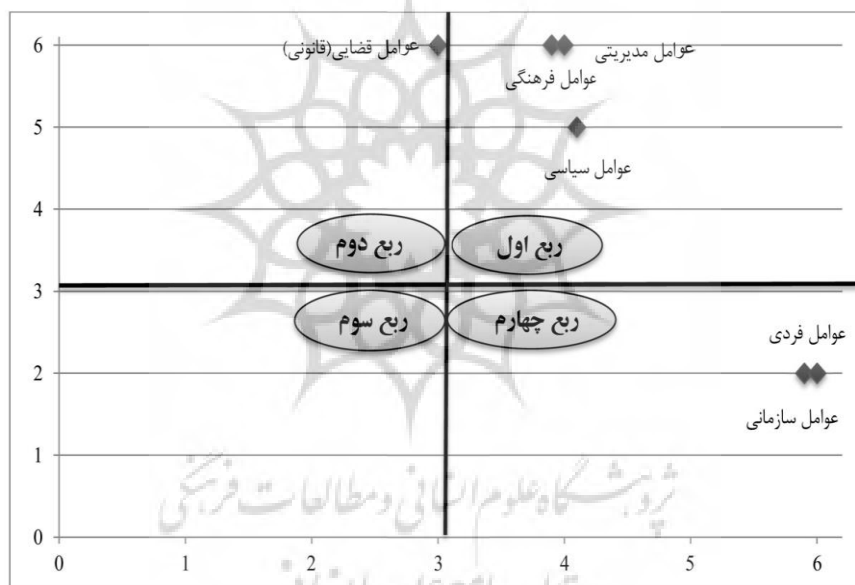
سطح	اشتراک	مجموعه ورودی (اثرپذیری)	مجموعه خروجی (اثرگذاری)	ابعاد اصلی
۱	۱،۲	۱،۲،۳،۴،۵،۶	۱،۲	عوامل فردی
۱	۱،۲	۱،۲،۳،۴،۵،۶	۱،۲	عوامل سازمانی
۲	۳،۴،۵،۶	۳،۴،۵،۶	۱،۲،۳،۴،۵،۶	عوامل مدیریتی
۲	۳،۴،۵،۶	۳،۴،۵،۶	۱،۲،۳،۴،۵،۶	عوامل فرهنگی
۲	۳،۴،۵	۳،۴،۵،۶	۱،۲،۳،۴،۵	عوامل سیاسی
۳	۳،۴،۶	۳،۴،۶	۱،۲،۳،۴،۵،۶	عوامل قضایی (قانونی)

پس از تعیین روابط و سطوح متغیرها، در یک جمع‌بندی نهایی می‌توان آن‌ها را به شکل مدلی ترسیم نمود. نمودار (۱) به‌عنوان مدل نهایی پژوهش، نمایانگر مدل روابط در جامعه تحت مطالعه با نگرش ساختاری - مقایسه‌ای هست.

نمودار شماره ۱: مدل ساختاری - تفسیری (ISM) برای عوامل اصلی موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی

با توجه به نمودار (۱) مؤلفه‌ها به ترتیب سطوح تأثیرشان از بالا به پایین تنظیم می‌گردد. مؤلفه‌های سطوح بالایی، اثرپذیری‌ترین‌ها و سطوح پایین‌تر اثرگذارترین مؤلفه‌های سیستم هستند. سطوح میانی نیز حاوی مؤلفه‌هایی است که دارای میزان توأمی از اثرگذاری و اثرپذیری (وابسته به سطح مؤلفه) بر سایر مؤلفه‌های سیستم می‌باشند. در پژوهش حاضر متغیرها در سه سطح شناسایی شده‌اند. در بالاترین سطح، عوامل فردی و عوامل سازمانی قرار گرفته است و در سطح دوم، عوامل مدیریتی، عوامل فرهنگی و عوامل سیاسی قرار دارند. و در سطح سوم، عوامل قضایی (قانونی) قرار دارد. تمامی ارتباطات بین متغیرها در نمودار (۱) نشان داده شده است.

نمودار (۲): تحلیل نفوذ-وابستگی عوامل اصلی موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی

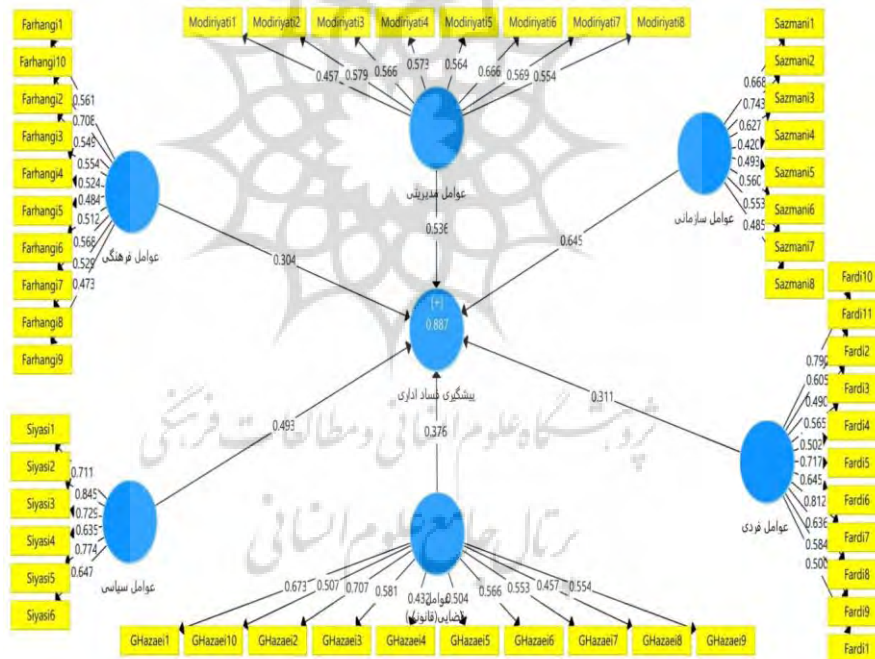
در تجزیه تحلیل نفوذ-وابستگی متغیرها برحسب قدرت نفوذ و وابستگی به چهار دسته تقسیم شدند.

در ربع اول، متغیرهای متصل (پیوندی) هستند که دارای قدرت نفوذ زیاد و وابستگی زیاد می‌باشند. در تحقیق حاضر عوامل مدیریتی، عوامل فرهنگی و عوامل سیاسی در ربع اول قرار می‌گیرند. در ربع دوم، متغیرهای مستقل هستند که دارای قدرت نفوذ قوی ولی

وابستگی ضعیف می‌باشند. عوامل قضایی (قانونی) در ربع دوم قرار گرفته است. در ربع سوم، متغیرهای خودمختار هستند که دارای قدرت نفوذ و وابستگی ضعیف می‌باشند. متغیری در ربع سوم قرار نگرفته است و در ربع چهارم، متغیرهای وابسته سیستم قرار دارند که دارای قدرت نفوذ کم، ولی دارای وابستگی شدید می‌باشند. در این تحقیق عوامل فردی و عوامل سازمانی در ربع چهارم قرار می‌گیرند.

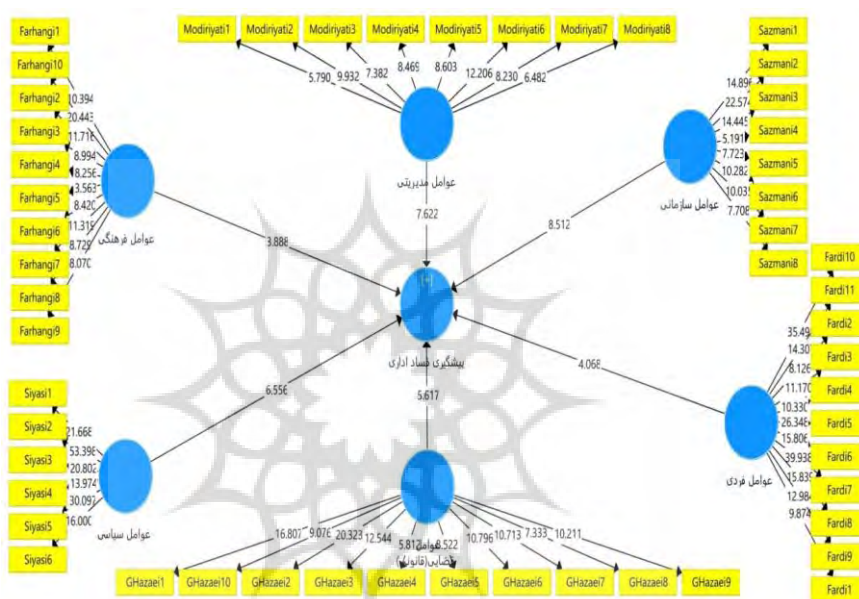
سوال چهارم: مدل جامع رفتاری عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی چگونه است؟

برای پاسخ به این سوال از روش معادلات ساختاری با نرم افزار پی ال اس استفاده شده که نتایج آن به صورت زیر است:

نمودار شماره ۳: مدل ساختاری عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی در حالت ضرایب مسیر استاندارد

در نمودار (۳) بیانگر ضرایب مسیر در حالت استاندارد است که در بازه (۰،۱) قرار دارند و نشان‌دهنده میزان رابطه بین متغیرها می‌باشند. مقدار ملاک برای مناسب بودن ضرایب مسیر، $0/3$ می‌باشد. در نمودار فوق قدر مطلق ضرایب مسیر از $0/3$ بیشتر است که نشان از مناسب بودن این معیار دارد.

نمودار شماره ۴: مدل ساختاری عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی در حالت ضرایب معناداری

نمودار (۴) نشان‌دهنده ضرایب معناداری است که باید بزرگتر از $1/96$ باشند تا روابط بین متغیرها در سطح خطای $0/05$ معنادار گردند. همانطور که در نمودار شماره (۴) مشاهده می‌شود، مقادیر ضرایب معناداری بزرگتر از $1/96$ می‌باشند و بیانگر این است تمامی ضرایب مسیر در شکل نمودار (۳) در سطح خطای $0/05$ معنادار می‌باشند.

جدول شماره ۵: نتایج آزمون پایایی و روایی همگرایی متغیرهای تحقیق

متغیر	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha>0.7)	ضریب پایایی ترکیبی (CR>0.7)	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
عوامل فردی	۰/۷۰۴	۰/۷۹۵	۰/۵۳۳
عوامل سازمانی	۰/۸۲۲	۰/۸۷۰	۰/۵۲۹
عوامل مدیریتی	۰/۸۴۴	۰/۸۷۶	۰/۵۹۹
عوامل فرهنگی	۰/۷۲۵	۰/۷۹۵	۰/۵۸۷
عوامل سیاسی	۰/۷۱۱	۰/۸۱۷	۰/۱۱۳
عوامل قضایی (قانونی)	۰/۷۹۵	۰/۷۲۹	۰/۵۸۵
پیشگیری فساد اداری	۰/۷۵۲	۰/۷۵۸	۰/۵۷۷

با توجه به اینکه مقدار مناسب برای آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ۰/۷ است و مطابق با یافته‌های جدول فوق این معیارها در مورد متغیرهای مکنون مقدار مناسبی را اتخاذ نموده‌اند، می‌توان مناسب بودن وضعیت پایایی متغیرهای پژوهش را تأیید نمود. همچنین به منظور تأیید اعتبار همگرا یک شرط لازم است. می‌بایست مقدار میانگین واریانس استخراج شده برای هر متغیر اصلی بیشتر از مقدار ۰/۵ باشد. همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، شرط مذکور برقرار است و لذا می‌توان اعتبار همگرایی را مورد تأیید قرار داد.

جدول شماره ۶: نتایج آزمون روایی واگرایی متغیرهای تحقیق

متغیر	عوامل فردی	عوامل سازمانی	عوامل مدیریتی	عوامل فرهنگی	عوامل سیاسی	عوامل قضایی	پیشگیری فساد اداری
عوامل فردی	۰/۷۳۰						
عوامل سازمانی	۰/۷۱۳	۰/۷۲۷					
عوامل مدیریتی	۰/۶۸۶	۰/۶۴۷	۰/۷۷۴				
عوامل فرهنگی	۰/۶۶۵	۰/۶۶۶	۰/۷۱۷	۰/۷۶۶			
عوامل سیاسی	۰/۶۸۰	۰/۷۲۳	۰/۶۹۸	۰/۶۷۴	۰/۷۱۶		
عوامل قضایی	۰/۶۱۳	۰/۶۳۴	۰/۶۴۳	۰/۶۰۴	۰/۶۸۶	۰/۷۶۴	
پیشگیری فساد اداری	۰/۴۸۹	۰/۴۴۷	۰/۴۸۷	۰/۴۸۷	۰/۴۹۲	۰/۴۱۸	۰/۷۵۷

مقادیر گزارش شده در قطر اصلی جدول فوق، جذر میانگین واریانس استخراج شده هستند و مقادیر دیگر ضریب همبستگی بین متغیرهای اصلی پژوهش می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد که جذر میانگین واریانس خروجی بیشتر از همبستگی بین متغیرهای اصلی پژوهش با یکدیگر است. بنابراین ابزار اندازه‌گیری از روایی واگرا مناسب برخوردار است. به این ترتیب می‌توان گفت که مدل اندازه‌گیری تحقیق حاضر دارای روایی مناسب می‌باشد.

برازش مدل

برای بررسی برازش مدل کلی از معیار GOF استفاده می‌شود که سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است.

جدول شماره ۷: میزان Commuality و R² متغیرهای تحقیق

متغیرها	Commuality	R ²
عوامل فردی	0.533	-
عوامل سازمانی	0.529	-
عوامل مدیریتی	0.599	-
عوامل فرهنگی	0.587	-
عوامل سیاسی	0.513	-
عوامل قضایی	0.585	-
پیشگیری فساد اداری	0.577	0.887

$$GoF = \sqrt{Com \times R_{inner}^2}$$

$$GOF = \sqrt{0.560 * 0.887}$$

$$GOF = 0.704$$

نحوه تفسیر معیار GOF: با توجه به سه مقدار ۰/۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ که به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است و حصول مقدار ۰/۷۰۴ حاکی از برازش قوی مدل است.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش ابتدا با استفاده از نظر نخبگان و از طریق مصاحبه شکل‌گیری اولیه مؤلفه‌ها و سؤالات پرسشنامه عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی انجام شده است. براساس نتایج آزمون دلفی ۵۴ سؤالات مورد پذیرش قرار گرفته که از ۵۸ سؤال مورد تایید می‌باشد. گویه‌های باقیمانده در پژوهش بیشتر شامل عوامل فردی، عوامل سازمانی، عوامل مدیریتی، عوامل فرهنگی، عوامل سیاسی، عوامل حقوقی می‌باشد. به منظور شناسایی و کشف ابعاد یا سازه اصلی از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. میزان چولگی و کشیدگی مربوط به سؤالات باقیمانده نشان‌دهنده توزیع تقریباً متقارن آنها می‌باشد. نتایج نشان داده است، بار عاملی تمام سؤالات مربوط عوامل فردی، مدیریتی، سازمانی، فرهنگی، سیاسی و حقوقی از ۰/۳ بیشتر است و نشان‌دهنده تأثیرگذاری سؤالات در شکل‌گیری مؤلفه عوامل موثر بر کاهش فساد اداری است. مدل ISM تحقیق برای عوامل موثر در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور در بالاترین سطح، عوامل فردی و عوامل سازمانی قرار گرفته است و در سطح دوم، عوامل مدیریتی، عوامل فرهنگی و عوامل سیاسی قرار دارند و در سطح سوم، عوامل قضایی (قانونی) قرار دارد.

برای تبیین نتایج و مقایسه می‌توان بیان داشت که: یافته‌های این پژوهش با یافته‌های شفیع‌ی، هم‌تی‌نژاد (۲۰۱۸)، منتظری، قاسمی (۲۰۱۹) و با یافته‌های زرنندی و همکارانش (۲۰۱۷) مطابقت دارد. یافته‌های پژوهشگران ذکر شده نشان داد عوامل سازمانی و مدیریتی اثر مستقیم و معنی‌داری بر بروز فساد اداری مالی دارند، همچنین یافته‌های زرنندی و همکارانش (۲۰۱۷) نشان می‌دهد در سه دسته‌بندی کلی (محیطی، درون‌سازمانی و فردی) در بعد محیطی عامل قانونی، در بعد سازمانی عامل مدیریتی و در بعد فردی مشارکت اخلاقی از اهمیت بیشتری نسبت به دیگر متغیرها برخوردار بودند. همچنین یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش عباس‌زاده واقفی و دلخواه (۲۰۱۷)، نیک‌پور (۲۰۱۶)، زرنندی و واعظی (۲۰۱۹) همسو می‌باشد زیرا در این پژوهش‌ها بعد (عوامل مدیریتی) وضعیت مناسبی ندارند. دیمنت و توساتو^۱، (۲۰۱۷) در پژوهشی به دنبال علل و پیامدهای فساد اداری با بررسی پژوهش‌های صورت‌گرفته در دهه گذشته، چنین برشمردند: بوروکراسی زائد اداری و

^۱. Diment and Tosato

ساختاری اداری-سیاسی ناکارآمد منجر به توسعه فساد اداری می‌گردد. دامینیک^۱ (۲۰۱۸) در ارائه مدل پیشگیری از فساد اداری نشان دادند که یک مدل پیشگیری موثر باید شامل یک محیط کاری مثبت و حکومت اخلاقی، اجرای برنامه مدیریت ریسک انطباق با ارزیابی ریسک تقلب؛ برنامه روانشناختی مناسب برای کارکنان؛ آموزش کارکنان در جلوگیری از تقلب؛ اجرای کنترل‌های داخلی هدفمند مانند جداسازی مناسب وظایف سازمانی؛ پذیرش سطوح گرامت منصفانه و اهداف عملکرد واقعی فردی باشد. همچنین مهمترین یافته‌های ایچرو لاوازاکی و تکیو سوزوکی^۲ (۲۰۲۰) عبارت است از ضعف اصلاحات ساختاری، ضعف قوانین، دموکراسی زاید. نتایج محققین ذکر شد در راستای نتایج پژوهش حاضر بوده و نشان‌دهنده تأثیرگذاری عوامل سیاسی و حقوقی در شکل‌گیری عوامل موثر بر کاهش فساد اداری است. برای نزدیک شدن به سازمانی پاک و بدون فساد نیازمند برنامه‌های همه‌جانبه و اهتمام ملی از جمله الزامات موفقیت آمیز در کاهش فساد اداری است.

براساس یافته‌های بدست آمده از این پژوهش، اجرای برنامه‌هایی جهت پیشگیری، کنترل و مقابله با فساد اداری پیشنهاد می‌گردد. همانگونه که نتایج تحقیق نشان داده است، عوامل فردی و سازمانی در پیشگیری فساد اداری دستگاه‌های آموزشی کشور در بالاترین سطح قرار گرفته است در این راستا محقق پیشنهاد می‌کند که در بعد عوامل فردی، علاوه بر آموزش جهت آشنایی افراد با تخلفات اداری، آموزشی و پژوهشی، با شناخت دامنه‌ای از محرک‌ها و انگیزه‌هایی که منحصراً در سازمان‌های عمومی و دولتی قابل ارضاء هستند مدیران در ارتقای انگیزه خدمت‌محور کارکنان و بالتبع آن کاهش تمایل آنان به رفتارهای فساد اداری اقدام نمایند. همچنین در بعد سازمانی نیاز است در کنار آشنا سازی مدیران و کارکنان و اعضای هیأت علمی با وظایف خود، مدیران در راه تلفیق اهداف کارکنان با اهداف سازمان، از سازوکارهای موثری مانند مشارکت دادن کارکنان در تعیین اهداف و برنامه-ریزی‌های مرتبط با منافع عمومی و کاهش تمرکز استفاده نمایند. در بعد مدیریتی تقویت کار گروهی در سازمان‌ها و جلوگیری از فردگرایی، اصلاح نظام رشد اساتید در دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌گردد. تقویت باورهای مذهبی و اخلاقی کارکنان، تقویت وجدان‌کاری، ترویج و

1. Dominic

2. Ichiro Kawasaki and Tokyo Suzuki

بسترسازی فرهنگ و اخلاقیات و نهادینه کردن آنان از راه برگزاری دوره‌های آموزشی، آموزش مدرسه‌ای/ اجتماعی ضد فساد، پیشنهادات در بعد عوامل فرهنگی است. در قالب بعد عوامل سیاسی، کاهش اندازه دولت و دستگاه‌های آموزشی کشور، اجرای برنامه‌های همه جانبه و اهتمام ملی و پرداخت به موقع حقوق کارکنان پیشنهاد می‌گردد. در بعد عوامل قضایی پاسخگویی مدیران و کارکنان حوزه آموزش عالی و الزام ایشان به ارائه گزارش جرائم و تخلفات و حسابرسی از آن‌ها، بازنگری و مهندسی مجدد سامانه پاسخگویی به شکایات، اصلاح قوانین و مقررات جزائی در زمینه مبارزه و پیشگیری از فساد در دستگاه‌های آموزشی کشور پیشنهاد می‌گردد.

همچنین محدودیت‌های تحت کنترل و خارج از کنترل محقق در تحقیق به شرح ذیل ارائه می‌گردد: (۱) از آنجایی که همیشه در پژوهش‌هایی که با پرسشنامه صورت می‌گیرند و به ویژه پژوهش‌هایی که موضوعشان بررسی میزان مطلوب بودن کارکرد افراد است، این تمایل وجود دارد که افراد به گونه‌ای به سؤالات پاسخ دهند که سطح کار خود را مطلوب و مناسب جلوه دهند؛ از این رو با توجه به این مسأله، محقق سعی نموده است تا سؤالات پرسشنامه را به گونه‌ای مطرح کند که میزان دخالت تمایلات شخصی افراد به حداقل رسد. (۲) عدم آشنایی برخی از افراد خبره با مراحل و روش‌ها و تکنیک‌های به کار رفته در تحقیق (۳) کمبود پژوهش‌های انجام شده در بخش فساد آموزشی و در حوزه آموزش عالی ایران. (۴) عدم بررسی متغیر اقتصادی به صورت مجزا در این پژوهش (۵) با توجه به قلمرو جغرافیایی تحقیق (کلانشهر تهران) با فرهنگ و شرایط خاص خود تعمیم پذیری نتایج تحقیق با محدودیت رو به روست

منابع فارسی

- احدی شعار، م؛ مجیدی، م؛ حسینی، م؛ ساده، ۱۳۹۹. طراحی الگوی پیش‌بیننده‌های انگیزه خدمت عمومی در دستگاه‌ها و دانشگاه‌های دولتی با بهره‌گیری از نظر خبرگان رشته مدیریت دولتی دانشگاه‌های کشور (روش آمیخته)، نشریه مدیریت در دانشگاه اسلامی، پیاپی ۲۰.
- بهرامی، ش؛ زبردست، ا؛ سلیمی، ج. (۱۳۹۹). تحلیل کیفی تنوع تجارب اساتید دانشگاه از مفهوم هویت حرفه‌ای. علوم تربیتی، ۲۷(۱)، ۲۰۳-۲۹۵. doi: 10.22055/edus.2020.31722.2950۲۲۰-۲۰۳

جوانبخش، م؛ فضل الهی قمشی، س، ابوالقاسمی، م. (۱۳۹۹). ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های شایستگی مدیران دانشگاه تمدن اسلامی از دیدگاه اساتید مدیریت و اساتید تمدن اسلامی، مدیریت در دانشگاه اسلامی، دوره: ۹، شماره: ۲ (۲۰).

حسینی، ه. (۱۳۹۸). فساد تحصیلی، چاپ اول، تهران.

حسینی هاشم‌زاده، د؛ فضلی، م؛ محدثی گیلوایی، ح. (۱۳۹۵). پیشنهاد مدل و روش چند بعدی برای سنجش فساد در آموزش عالی، نشریه مطالعات اجتماعی ایران. (پیاپی ۳۶)، زمستان ۱۳۹۵ شماره ۴، ۱۰ (۴).

زرنندی، س؛ واعظی، ر. (۱۳۹۸). الگوی جامع مبارزه با فساد اداری بر مبنای محیط بومی ایران. پژوهش‌های مدیریت عمومی، دوره: ۱۲، شماره: ۴۵.

شفیعی، ش؛ همتی نژاد، م؛ پرواز، ی. (۱۳۹۷). تبیین اثر عوامل سازمانی و مدیریتی بر بروز فساد اداری مالی در سازمان‌های ورزشی (مطالعه موردی استان گیلان). مدیریت و توسعه ورزش، ۷(۱)، ۱۱۰-۱۲۴. doi: 10.22124/jsmd.2018.2967

صالحی، م. (۱۳۹۹). عوامل فساد از دیدگاه اسلام، فصلنامه بین‌المللی قانون یار، دوره ۴، شماره ۱۴. عباس‌زاده ش؛ دلخواه، ج، فروزنده دهکردی، ف. (۱۳۹۶). شناسایی علل بومی فساد: مطالعه موردی شهرداری تهران، فصلنامه دانش حسابرسی، دوره ۱، شماره ۷ (۶۸).

منتظری، م؛ قاسمی، م. (۱۳۹۸). تدوین راهبردهای کاهش فساد در بخش دولتی: بررسی نقش انگیزه خدمات محور و تعهد کارکنان، پژوهش‌های مدیریت عمومی، دوره: ۱۲، شماره: ۴۶. نیک‌پور، ا. (۱۳۹۵). ارائه مدل نظارت عمومی به منظور پیشگیری از فساد در سازمان‌های دولتی ایران، فصلنامه مدیریت راهبردی، ۲۳ (۸۷): ۲۰۱-۲۳۱.

References

- Abbaszadeh W, Shirin Sadat; Delkhah, J, (2017) Forouzandeh Dehkordi, please. Identifying Indigenous Causes of Corruption: A Case Study of Tehran Municipality, *Quarterly Journal of Auditing Knowledge*, 17 (68). (In Persian)
- Ahadi Shaar, S M, Majidi, M, Ghorban Hosseini, M, Sadeh, E, (2020) Designing a model of public service motivation antecedents in government agencies and universities using the opinion of experts in the field of public administration of the country's universities, *Quarterly Journal of Management in Islamic University*, No. 2, Year 9. (In Persian)
- Bahrami, Sh, Amjad Zabrdast, M, Salimi, J (2020), Qualitative analysis of university professors' experiences of the concept of professional identity, *Journal of Educational Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz*, Volume 6, Year 27, Number 1. (In Persian)

- Chapman, D. (2010). "The Sectoral Dimensions of Corruption: Education. In B. Spector (Ed.)", *Fighting Corruption in Developing Countries*, Bloomfield, CT: Kumarian.
- Dimant, Eugen & Tosato, Guglielmo(2017) "Causes and effects of corruption: What has past decades empirical research taught US? A survey" *Journal of Economic Surveys*, Vol. 00, No. 0.
- Dominic Peltier-Rivest, (2018) "A model for preventing corruption", *Journal of Financial Crime*, Vol. 25 Issue: 2.
- Hosseini Hashemzadeh, D; Fazli, M; Muhaddithi Gilvai, Hassan (2016). Proposing a Multidimensional Model and Method for Measuring Corruption in Higher Education, *Iranian Journal of Social Studies*, 10 (4). (In Persian)
- Hosseini Hashemzadeh, D(2019), *Academic Corruption*, Agah Publications, First Edition, Tehran. (In Persian)
- Hallack, J & Poisson, M. (2010). "Corrupt Schools, Corrupt Universities", *International Institute for Educational Planning*, in UNESCO.
- Ichiro Iwasaki, Taku Suzuki (2020), The determinants of corruption in transition economies *Economics Letters*, Volume 114, Issue 1, January 2012, Pages 54-60.
- Javanbakhsh, M, Fazl Elahi Ghomshi, Sa, Abolghasemi, M (2020), Dimensions, components and competency indicators of managers of Islamic Civilization University from the perspective of management professors and professors of Islamic civilization *Quarterly Journal of Management in Islamic University*, No. 2, year. (In Persian)
- Montazeri, M, Ghasemi, M (2018), Development of strategies to reduce corruption in the public sector: a study of the role of service-oriented motivation and employee commitment, *Public Management Researches*, twelfth year, number forty-six. (In Persian)
- Nick Pourer, A. (2015). Presenting a model of public oversight in order to prevent corruption in Iranian government organizations, *Strategic Management Quarterly*, 23 (87): 201-231. (In Persian)
- Shafiee, S; Hemmatinejad, M; Parvaz, Y. (2018) Explaining the effect of organizational and managerial factors on the incidence of administrative-financial corruption in sports organizations in Guilan province, *Quarterly Journal of Sports Management and Development*, 7 (1). (In Persian)
- Salehi, M (2020), Factors of Corruption from the Perspective of Islam, *Qanun Yar International Quarterly*, Volume 4, Number 14, (In Persian)
- Zarandi, S and Hamidi H, Yasin and Madani, J. (2017). Factors Affecting Corruption in Governmental Organizations of the Islamic Republic of Iran, *Quarterly Journal of Parliament and Strategy*, 24 (91). (In Persian)

Zarandi, S, Vaezi, R (2018), Designing a Comprehensive Model for AntiCorruption Based on the Native Environment in Iran, *Public Management Researches*, Year 12, Number Forty-Five. (In Persian)

